HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אלא אבק לשון הרע אמר רב יהודה אמר רב [א]רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל בלשון הרע בלשון הרע סלקא דעתך אלא [ב]אבק לשון הרע: רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה: ותנא קמא לית ליה מנהג מדינה אמר [א]רב אשי [ג]באתרא דנהיגי (א) פשוט וא"ל עביד לי פשוט ואזל עבד ליה מקושר קפידא נהיגי מקושר וא"ל עביד לי מקושר ואזל עבד ליה פשוט קפידא כי פליגי באתרא דנהיגי בפשוט ומקושר וא"ל עביד לי פשוט ואזל עבד ליה מקושר [ג]מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו [ד]אמר אביי רשב"ג ור"ש ור' אלעזר כולהו [ה]סבירא להו מראה מקום הוא לו רשב"ג הא דאמרן ר"ש דתנן[ו] ר"ש אומר אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת ר' אלעזר דתנן [ז][ג]האשה שאמרה התקבל לי גיטי ממקום פלוני וקיבלו לה ממקום אחר פסול ור' אלעזר מכשיר מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו: [ח][פשוט שכתוב בו עד אחד כו']: בשלמא מקושר שכתוב בו שני עדים פסול איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובעלמא כשר הכא נמי כשר קמ"ל דפסול אלא פשוט שכתוב בו עד אחד פשיטא אמר אביי לא נצרכא דאפי' עד אחד בכתב ועד אחד בפה אמימר [ד]אכשר בעד אחד בכתב ועד אחד על פה א"ל רב אשי לאמימר והא דאביי מאי א"ל [ט]לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי אלא קשיא מתניתין

אבק לשון הרע. כגון דאמרי נורא בי פלניא בערכין (דף טו:): **רוב בגזל.** רוב בני אדם חשודין על הגזל כעין גזל שמורין להתירא במשא ובמתן לעכב איש מריוח הראוי לו לחבירו: **ות"ק לית ליה מנהגא דמדינה.** בתמיה. אם רבן שמעון בן גמליאל בא לומר שדיני פשוט ומקושר המפורשין לתנא קמא אם יש מדינה שנהגו לשנות דינים בענין אחר הכל כמנהג המדינה והלא תנא קמא נמי מודה בהא: **אמר אביי באתרא דנהיגי כו'.** (ב) אתא לפרש אביי באיזה מנהג המדינה מלו לפלוגי תנא קמא ורבן שמעון: **קפידא.** ואם גט אשה פסול לגרש בו: **מר סבר קפידא.** ואע"ג דמנהג המדינה בין בפשוט בין במקושר כיון דאמר ליה בפשוט קפידא הוא ויפסל המקושר ורבן שמעון (ג) סבר הכל כמנהג המדינה כלומר מראה מקום הוא לו שאם טורח לו לכתוב מקושר יכתוב פשוט ומיהו אם יכתוב מקושר טפי ניחא ליה שהרי מנהג המדינה בשניהם: **אם הטעה לשבח.** בקדושין [מח:] האומר התקדשי לי בדינר של כסף ונמצא של זהב אבל בשבח יוחסין על מנת שאני לוי והוא כהן לא אמר ר' שמעון מקודשת דהא מילא היא למימר מסאנא דרב מכרעי לא בעינא [שם מט.] הטעה לשבח היינו מראה מקום. מתרצה בשל כסף וכ"ש בשל זהב. ובמתקדשת על ידי שלוחה מוקמינן לה התם [מח:]: **פסול.** שהיא אינה רוצה להתבייש במקום אחר: **ור"א מכשיר.** דסבר מראה מקום הוא לו לטרוח וללכת בשבילה עד אותו מקום ואם יחפוץ ללכת יותר תבוא עליו ברכה: **אמר אביי לא נצרכא.** למיתני עד אחד בפשוט פסול אלא היכא דקמסייע ליה עד אחד בעל פה ואתא מתני' לאשמועינן דלא סמכינן אשטרא לטרוף מלקוחות דבעי עדים הכתובים בשטר הוא דמפקי ליה לקלא ואינו אלא כמלוה על פה וטרפה מבני חרי כדין המלוה את חבירו בעדים בלא שטר וגם הלוה יכול לומר פרעתי ולא יכול המלוה לטעון ללוה היה לך לקרוע שטר שבידי מכיון שלא נעשה כתיקון חכמים לא חשבו הלוה ולא נזכר לשואלו למלוה: **אמימר אכשר בעד אחד בכתב.** וכתב ידו מקויים ממקום אחר בעדים ועד אחד נמי בעל פה מסהיד על אותה מלוה. ונראה בעיני דלגמרי מכשיר אפילו לטרוף מלקוחות כאילו נחתמו שני עדים דעד אחד בשטר ועד אחד בעל פה מפקי ליה לקלא ונראים הדברים כן דסתם מכשיר לגמרי משמע: **אי הכי קשיא מתניתין.** דפרכינן פשיטא: ומשני

באתרא דנהיגי בפשוט וא"ל זיל עביד לי פשוט ועבד ליה מקושר. משמע משום דא"ל עביד לי פשוט אבל אי א"ל סתמא זיל עביד לי גיטא ועביד ליה מקושר כשר אע"ג דבאתרא דנהיגי בפשוט ובקדושין אמר אע"ג דלא אמר כי אם עביד לי גיטא דהכי איתא בגירסא התם באתרא דנהיגי בפשוט ועבד ליה מקושר[א]: **אמר** אביי לא נצרכא אלא בעד אחד כו'. הכא משמע דוקא אחד בכתב ואחד בעל פה הא שנים בכתב כל אחד בפני עצמו מצטרפין ואליבא דרבי יהושע בן קרחה וכמאן דאמר (סנהדרין דף ל:) הלואה אחר הלואה מצטרפין[ב] א"נ למאן דאמר לא מצטרפין [ג](ד) שני שטרות של עד אחד כגון הודאה אחר הודאה שמפרש בכל אחד ואחד מנה דאודי לן בהאי שטרא אודי נמי קמי פלניא מצטרפין דאי לא מצטרפין נמי בכי האי גוונא לינקוט הא וכל שכן אחד בכתב ואחד בעל פה ומיהו יש לדחות דעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה לא מיירי בכה"ג דהוה שייך למינקט ביה שניהם בכתב (ה) וכגון ששניהם מעידים שראו שלוה או שמעו שהודה דכי האי גוונא הוי שייך למינקט שניהם [בכתב] אין מצטרפין אם אינו מצטרף שם אלא מיירי כגון שאותו שבכתב מעיד על ההלואה שראה אותה ושבעל פה מעיד שראה שמסר (ו) השטר הזה לו שהעד חתום בו דבכי האי גוונא לא הוה מצי למינקט שניהם בכתב ולהכי [י]קשה נמי לאמימר שהרי יש במסירת שטר זה שני עדי מסירה שהעד (ז) חתום הוא כעד מסירה דמוכיח שמסרו לו מלוה שהוא לא היה חותם אלא בצווי של לוה[ד] והעד שבעל פה מעיד שמסרו לוה למלוה הלכך כשר אף על פי שלא חתם עליו אלא עד אחד שהרי על מסירתו יש שני עדים וקי"ל כר"א אבל שניהם בכתב יחידין פסולין לכ"ע שאין על כל שטר ושטר אלא עד אחד וסברא הוא דלא אשכחן בשום מקום שטר בעד אחד לבד שיועיל והכי משמע נמי מדחשיב עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה בזה אחר זה ואי הוי כששניהם מעידין על ראיית המלוה או על שמיעת הודאה אמאי קרי להו זה אחר זה והלא יכולין להיות כאחד כגון שכתב בשטר בפני פלוני אני החתום ובפני פלוני לוה פלוני מפלוני מנה ושבע"פ מעיד בפני פלוני ובפני פלוני החתום לוה פלוני מפלוני[ה] ולפי מה שפירש' דעד אחד שבעל פה היינו שמעיד על מסירת שטר שחתום בו העד אתי שפיר הא דבעי לקמן סתמא בעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה אי מצטרפי דמשמע סתמא בלא פי' שלא ראו שניהם כאחד שההלואה והמסירה לא היו כאחד שלא היה יכול למצוא שניהם מעידין על ההלואה אלא כענין זה שאם מעידין כל אחד על ראיית המלוה ושמיעת ההודאה אין השטר מועיל כלל והוי לגמרי כמאן דליתיה כיון שאין עד מעיד על מסירתו כדפרישית ומיהו קצת קשה כי נראה שהעד החתום חשוב כעד בשעת מסירה שעל ידו ידוע לנו שמסר לוה למלוה [י] ועי"ל דהאי דלא משכחי' צירוף בעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה לת"ק דרבי יהושע בן קרחה היינו משום (ח) שבשניהם מעידין ראיית המלוה או שמיעת ההודאה אין מוכיח בשטר שראו או שמעו כאחד שראיית העד בעל פה היתה בשעת ראיה או בשעת שמיעה אבל ראיית העד שבשטר חשבינן לה כאילו היתה בשעת מסירה לפי שהרבה פעמים היתה בלא ראות המלוה כלל כדתנן (לקמן דף קסז:) כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ומוקי לה אביי (ב"מ יג.) כמאן דאמר אפילו בשטרי [ט][דלאו] אקנייתא דעדיו בחיתומיו זכין לו[ו] הלכך אע"פ שאינו מוכיח (ט) השטר שלא ראה המלוה לא חשבינן ראייתו כאחד שאין חשוב עד בראיה זו מאחר שאין ראייתו ידוע לנו ע"י השטר אלא עיקר עדותו אינה אלא (י) לבדה שזה השטר מסר לוה למלוה להכי לא חשבינן עדותו כראיית המלוה אפילו אם ראה אותו ובירושלמי (פרק ב דכתובות) גרסינן [זעירא בעי] עד אחד בכתב ועד בעל פה מהו [שיצטרפו ועד אחד בכתב כלום הוא לכך] צריכה כשהיו שנים מצו לקיים כתב ידו של ראשון ולא מצו לקיים כתב ידו של שני[ז]:

מה

מסורת הש"ס

א) רש"ל אביי, ב) קדושין מט., ג) [לעיל עו:], ד) [קדושין מח:], ה) [עי' תוס' לעיל עו: ד"ה ומר סבר], ו) קדושין מח:, ז) גיטין סה., ח) רש"ל, ט) [עירובין דף קב: וש"נ], י) נ"א כשר וגי' רש"ל נמי קשה, כ) רש"ל ומיהו י"ל, ל) רש"א,

עין משפט נר מצוה

לג א ב מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' יט:

לד ג מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' לד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף מט:

לה ד מיי' פ"ד מהל' עדות הלכה ה טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף י:

רבינו גרשום

מספרי לה"ר הן: אבק לשון הרע. ולא ממש: רוב עונות הן בגזל. שמכזבין במשא ומתן ומשקרין: הכל כמנהג המדינה. שאם נוהגין לעשות פשוט ועשאו מקושר פסול או מקושר ועשאו פשוט פסול. מדקתני רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה מכלל דת"ק לית ליה מנהג המדינה. א) מדקתני פשוט שכתבו עדיו מאחריו ומקושר שכתבו עדיו מתוכו שניהן פסולין אלא כל אחד צריך להיות כתיקונו. כך ס"ל דבכל מקום צריך להלך אחר מנהגו ואם שינה פסול: אמר רב אשי. ודאי לתרווייהו סבירא להו הכל כמנהג המדינה ובאתרא דנהיגי פשוט ואמר ליה לסופר עביד למלוה פשוט כו' קפידא הוא ופסול הוא לדברי הכל והוי כמלוה על פה ואינו טורף בו לקוחות: ת"ק סבר. אע"ג דנהיגי ההוא אתרא כתרווייהו אי האי אי האי ואמר ליה עביד לי פשוט ועבד ליה מקושר מקפיד הוא שאינו רוצה שישנהו וכשישנהו פסול. ומר סבר רשב"ג כיון דנהיגי כתרווייהו מראה מקום הוא לו דהאי דקאמר ליה לעשות פשוט לאו משום דוקא קאמר ליה אלא הכי קאמר ליה עביד ליה פשוט דקסבר משום דלית ליה טירחא ואם עבד ליה מקושר הכי נמי דניחא ליה הואיל והיינו נמי מנהג המדינה: אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת. המקדש ואמר לה על מנת שאני לוי ונמצא כהן על מנת שאני עני וקבלה עליה ונמצא עשיר היינו טעות לשבח הרי מקודשת היא משום דמראה מקום הוא לה דכיון דנתרצתה להתקדש לו בכל דהו כל שכן דנתרצתה לשבח: וקבלו במקום אחר פסול. משום דלא שויא שליח לקבלה אלא בההוא מקום פלוני דקפידא הוא דבההוא אתרא לא איכפת לה אם תתזל דידעי דהיא גרושה ובדוכתא אחריתא לא ניחא לה להתבזות לפני בית דין. ור' אליעזר דמכשיר סבר דמראה מקום היא לו דכסבורה היא שימצאנו לבעלה באותו מקום להכי אמרה ליה במקום פלוני ואם מצאו במקום אחר הכי נמי דניחא לה: הואיל ובעלמא כשר. דכל גט פשוט בשני עדים כשר: הכא נמי. במקושר בשני עדים כשר קמ"ל דפסול. פשוט דבעד אחד פסול למה לי במתני' למיתני. ועד אחד על פה אפי' הכי פסול למיטרף ביה לקוחות דכמלוה על פה דמי: אמימר מכשר

הגהות הב"ח

(א) גמ' דנהיגי בפשוט וכו' נהיגי במקושר וא"ל: **(ב)** רשב"ם ד"ה אמר אביי וכו' אביי אתא לפרש באיזה: **(ג)** ד"ה מר סבר וכו' ורבן שמעון בן גמליאל סבר: **(ד)** תוס' ד"ה אמר וכו' אי נמי למ"ד לא מצטרפין מ"מ שני שטרות כ"א של עד אחד: **(ה)** בא"ד בכה"ג דהוה שייך למינקט ביה שניהם בכתב ובשני שטרות דלא מיירי כגון ששניהם מעידים שראו שלוה: **(ו)** בא"ד שראה שמסר לו השטר הזה שהעד: **(ז)** בא"ד שהעד החתום הוא כעד מסירה דמוכיח שמסרו לו לוה למלוה שהוא לא היה חותם: **(ח)** בא"ד היינו משום דכששניהם מעידין על ראיית המלוה או שמיעת ההודאה אין השטר מוכיח שראו כצ"ל: **(ט)** בא"ד שאינו מוכיח מן השטר שלא ראה המלוה לא חשבינן ראייתו שאין חשוב כצ"ל ותיבת כאחד נמחק: **(י)** בא"ד אינה אלא בלבד שזה השטר וכו' אפי' אם ראו אותה ובירושלמי גרסינן עד אחד בכתב מהו ועד אחד בכתב כלום הוא לכך צריכא כצ"ל ותיבות ועד בעל פה נמחק:

מוסף רש"י

ותנא קמא לית ליה מנהג מדינה. ומאן פליג עליה בהאי, ומשני ודאי פלוגתא אחריתא היא, ומיהו באתרא דנהיגי כו' (קדושין מט.). **עביד לי פשוט.** שליחות קלה, **ואזל עבד ליה מקושר.** שליחות כבדה (שם). **ומר סבר.** רשב"ג מראה מקום הוא לו. דאמר די לך בפשוט, וכי עביד מקושר הואיל ומנהג מדינה אף במקושר כשר, ותנאי קמאי פליגי עליה ואמרי קפידא הוא ודווקא אמר ליה לעשותו פשוט (שם). **האשה שאמרה כו' מראה מקום היא לו.** שם תמצאנו, ולת"ק הוי קפידא אי אפשי שתקבלנו אלא שם ואין זה שלוחה במקום אחר (שם).

מוסף תוספות

א. דכי עבדיה בעל שליח לכתוב על מנהג המדינה הוא דשויה. רש"י קידושין מט. ב. [ד]מ"מ תרווייהו מסהדי דמנה קא רשי ביה. רש"י סנהדרין ל. ג. [ב]זה אומר בפני הלוהו מנה וזה אומר בפני הלוהו מנה, זה לא ראה של זה, נמצא שאין כאן עדות שלם במנה אחת. שם. ד. [דאי לאו הכי] דילמא מנה דאודי ליה קמי האי לאו היינו מנה דאודי ליה קמא האי. רש"י סנהדרין ל: ה. ולאביי איכא למימר דאשמועינן דעד אחד מעיד שנמסר בפניו אינו מועיל וכ"ש שני עדים בשני כתבים דאינו מועיל דעל כל כתב ליכא אלא חד סהדא. שיטה מקובצת בשם הרא"ש. ו. תדע לדר' אלעזר (דס"ל בגיטין דעידי מסירה כרתי) שטר הבא לפנינו ועדים חתומים עליו גובין בו אע"פ שאין אנו יודעים שנמסר בפניהם, אלא שאנו תולין כיון ששניהם חתומין עליו גם נמסר בפניהם. רבינו יונה. ובתוס' בהמשך נתקשה בזה. ז. וכל חד מינייהו נמסר באפי חד סהדא. רבינו יונה. דודאי עד אחד בשטר אינו כלום לחייב שבועה ולא לשום ממון ולא להצטרף, דמפי כתבם הוא. ריטב"א. אבל שטר שחותמין עליו שני עדים במצות המוכר והלוה גלי ביה קרא דכשר, דכתיב ואקח את ספק המקנה. רבינו יונה. ח. דאטו עד אחד בכתב ועד אחד על פה מי לא אפשר דתרווייהו חזו בחד זימנא. רשב"א. ט. וטפי עדיף למימר אליבא דת"ק דר' נתן לא תיבעי לך, דהא אמר עד שיעידו שניהם כאחד, והאי כיון דחתם הו"ל כמי שהעיד באותה שעה והאי דעל פה השתא הוא דמסהיד. חידושי הר"ן. י. מיום שחתמוהו זכין לו השעבוד ואפי' לא הלוה המעות עד תשרי. רש"י ב"מ יג. יא. דמדאורייתא שטר גמור הוא הילכך לא קרינן בזה העד שנתקיים כתב ידו דליהוי מפי כתבו. ריטב"א. ועיין רמב"ן. וגמ' דידן פליגא על הירושלמי בסברא זו, כיון דקאמר עד אחד בכתב סתם, משמע שאין חתום בו אלא עד אחד, דאילו איירי כשחותמין בו שנים ולא מצאו לקיים אלא עד אחד א"כ הו"ל לפרושי כמו שביאר אותו בירושלמי, ועוד לישנא דמתניתן דקתני פשוט שכתבו בו עד אחד משמע שאין כתוב בו אלא עד אחד, ומוקי לה אביי בעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה. רבינו יונה.

א) נראה דל"ל מנהג המדינה בתמיה והא מדקתני וכו' אלמא דגם ת"ק ס"ל דבכל מקום וכו'.